

Książka oddawana do rąk czytelników zawiera kompletny opis nieoficjalnej części gospodarki, która stanowi poważne zagrożenie dla funkcjonowania uczciwych podmiotów oraz finansów państwa. Część firm przechodzi do podziemia gospodarczego, aby uniknąć zbędnych kosztów, zezwoleń, certyfikatów czy uciążliwych kontroli i inspekcji. Oszuści podatkowi prześcigają się w wyszukiwaniu schematów transakcji służących zaniżaniu zobowiązań podatkowych lub wręcz ich wyłudzeniu, czemu niewątpliwie sprzyja forma rozliczeń z fiskusem, opierających się na zasadach partnerstwa pomiędzy władzą a obywatelem. Z kolei rzetelni biznesmeni znajdują się w niekorzystnym położeniu zarówno w rywalizacji z dużymi koncernami zagranicznymi, stosującymi agresywną optymalizację podatkową, jak też z podmiotami krajowymi, które uchylając się od obciążeń fiskalnych powodują nierówną konkurencję na rynku.

Polscy przedsiębiorcy widzą szereg mankamentów w działalności państwa i jego instytucji, które zamiast tworzyć warunki do swobodnej i uczciwej działalności gospodarczej, wręcz przyczynia się do rozwoju nieformalnych form aktywności zarobkowej przez nadmierną biurokrację, niestabilne i skomplikowane przepisy prawa oraz ze względu na brak skutecznych działań przeciwko patologiom obrotu gospodarczego. Opóźniona reakcja organów państwa jest bezwzględnie wykorzystywana przez przestępców podatkowych do uzyskiwania nienależnych profitów kosztem państwa, przedsiębiorców czy zwykłych obywateli.

Wykaz skrótów 8

Wstęp 9

Rozdział 1

System gospodarczy jako element bezpieczeństwa ekonomicznego państwa 13

1.1. Charakterystyka polskiego systemu gospodarczego 13

1.2. Zagrożenia dla bezpieczeństwa ekonomicznego państwa wynikające z transformacji ustrojowej w Polsce 18

1.3. Wpływ globalizacji na bezpieczeństwo polskiego systemu gospodarczego 22

1.4. Definiowanie bezpieczeństwa ekonomicznego państwa 28

1.5. Charakterystyka zagrożeń dla bezpieczeństwa ekonomicznego państwa 35

1.6. Zagrożenia ze strony gospodarki nieoficjalnej dla bezpieczeństwa ekonomicznego państwa 45

1.7. Wnioski 51

Rozdział 2

Gospodarka nieoficjalna 53

2.1. Rys historyczny działalności nieoficjalnej 53

2.2. Definiowanie gospodarki nieoficjalnej 57

2.3. Formy występowania gospodarki nieoficjalnej 67

2.4. Praca nierejestrowana 78

2.5. Metody estymacji gospodarki nieoficjalnej 81

2.6. Wnioski 87

Rozdział 3

Przyczyny i konsekwencje funkcjonowania gospodarki nieoficjalnej 89

3.1. Przyczyny podejmowania działalności nieoficjalnej 89

3.1.1. Przyczyny moralne i historyczne 91

3.1.2. Nadmierny fiskalizm państwa 97

3.1.3. Przyczyny ekonomiczne 103

3.1.4. Biurokracja i przeregulowanie gospodarki 107

3.1.5. Korupcja 108

3.1.6. Globalizacja 110

3.2. Konsekwencje istnienia gospodarki nieoficjalnej 113

3.2.1. Negatywne skutki gospodarki nieoficjalnej 114

3.2.2. Korzystne aspekty gospodarki nieoficjalnej 117

3.3. Wnioski 120

Rozdział 4

Rozwiązania instytucjonalne przeciwdziałające różnym formom gospodarki nieoficjalnej 123

4.1. Polityka państwa wobec gospodarki nieoficjalnej 123

4.2. Administracja państwowa w przeciwdziałaniu patologiom w obrocie gospodarczym 126

4.2.1. Organy państwa nadzorujące działalność gospodarczą 128

4.2.2. Organy kontroli zwalczające przestępczość podatkową 131

4.3. Działania organów ścigania przestępstw w zakresie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego 134

4.4. Zwalczanie przestępczości zorganizowanej o charakterze ekonomicznym 135

4.5. Przypadek mienia i korzyści pochodzących z przestępstw gospodarczych 141

4.6. Konstrukcja dochodów nieujawnionych jako element walki z przestępczością gospodarczą 142

4.7. Wnioski 149

Rozdział 5

Gospodarka nieoficjalna, przyczyny i zagrożenia w opinii przedsiębiorców 151

5.1. Ogólna charakterystyka przeprowadzonych badań ankietowych 151

5.2. Zakres pojęciowy gospodarki nieoficjalnej i jej skala według przedsiębiorców 157

5.3. Czynniki wewnętrzne i zewnętrzne zagrażające bezpieczeństwu ekonomicznemu przedsiębiorców 161

5.4. Skutki gospodarki nieoficjalnej 163

5.5. Uwarunkowania bezpieczeństwa ekonomicznego przedsiębiorców i podejmowania działalności w szarej strefie 166

5.6. Możliwości ograniczania gospodarki nieoficjalnej przez system instytucjonalny oraz uregulowania legislacyjne 168

5.7. Wnioski 172

Wnioski końcowe 177

Bibliografia 183

Spis tabel 193

Spis rysunków 195